

FREMMEDSPRÅKSENTERET

FOKUS PÅ SPRÅK

NR 10 / FEBRUAR 2008

Praktisk tilnærming i fremmedspråkundervisningen

Rapport fra en intervjuundersøkelse

Gunn Elin Heimark

FOKUS PÅ SPRÅK

Praktisk tilnærming i fremmedspråk- undervisningen

Rapport fra en intervjuundersøkelse

Nettutgave (.pdf)

Redaktører av denne utgaven: Gerard Doetjes og Beate Trandem
Utgivelsessted: Halden

Det må ikke kopieres fra rapporten i strid med åndsverkloven
og fotografiloven eller i strid med avtaler om kopiering inngått
med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

Fremmedspråksenteret har en godkjenningsordning for
publikasjoner som skal gis ut i serien FOKUS PÅ SPRÅK.

FOKUS PÅ SPRÅK 10/2008

© Gunn Elin Heimark / Fremmedspråksenteret 2008

ISBN: 978-82-8195-018-4 (trykket) 978-82-8195-019-1 (på nett)

ISSN: 1890-3622

Innholdsfortegnelse

1	<i>Innledning</i>	4
2	<i>Metode</i>	6
3	<i>Praktisk tilnærming i læreplaner og styringsdokumenter</i>	8
4	<i>Praktisk tilnærming i et fremmedspråksdidaktisk perspektiv</i>	11
5	<i>Praktisk tilnærming i praksis</i>	14
5.1	Praktisk tilnærming og tilpasset opplæring	14
5.2	Praktisk tilnærming og konkretisering av språket	15
5.3	Praktisk tilnærming og fokus på vokabular	18
5.4	Praktisk tilnærming og hovedområdet ”Språklæring” i K06	18
5.5	Praktisk tilnærming og kultur-/dannelsesaspektet	19
5.6	Praktisk tilnærming og ulike arbeidsmåter og -midler. Utvidelse av læreboka gjennom digitale hjelpemidler	20
5.7	Praktisk tilnærming og bilingval undervisning	20
6	<i>Veien videre</i>	21
6.1	Oppsummering	21
6.2	Mulige tiltak	22
6.3	Flere utfordringer	23
7	<i>Litteratur</i>	24
8	<i>Vedlegg</i>	26
	Intervju: praktisk tilnærming i annet fremmedspråk	26
	a. Bakgrunnsinformasjon – utdanning, undervisningserfaring	26
	b. Praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk	27

1 Innledning

”Opplæringen i 2. fremmedspråk må gis en mer fleksibel og praktisk tilnærming” (UFD 2003-2004: 47).

Forut for innføringen av læreplanen for ”Fremmedspråk” i *Kunnskapsløftet* (K06) ble det understreket i Stortingsmelding 30 (2003-2004) at opplæringen i det man den gang kalte 2. fremmedspråk skulle gis *”en mer fleksibel og praktisk tilnærming”* som *”forutsetter økt bruk av elevaktive og praktiske arbeidsmåter”* (UFD 2003-2004: 47). Ifølge Utdannings- og forskningsdepartementet var en slik tilnærming til undervisningen i 2. fremmedspråk nødvendig for bedre å kunne tilpasse faget til elevenes forutsetninger og behov, særlig dersom faget skulle bli obligatorisk for alle elever på ungdomstrinnet (idem). Siden den gang har faget skiftet både navn og status. I *Kunnskapsløftet* bruker man nå termen ”fremmedspråk” (heretter også kalt L3¹) om alle språk utenom norsk og engelsk. Det kommer også jeg til å gjøre i denne rapporten. Dessuten har faget fortsatt ikke blitt obligatorisk, men karakteren i faget er tellende på lik linje med andre fag for opptak ved videregående skole. Likevel har man valgt å holde fast ved Stortingsmeldingens krav om en praktisk tilnærming i fremmedspråk ved innføringen av *Kunnskapsløftet*, noe som understrekes blant annet i strategiplanen *Språk åpner dører: ”Opplæringen i fremmedspråk har praktisk tilnærming”* (KD 2007, pkt. 2.2: 43).

Debatten praktisk versus teoretisk tilnærming er imidlertid ikke et nytt fenomen. Turid Henriksen forteller for eksempel i sin doktoravhandling *Begynnerbøker i fransk fra 1896 til 1974* hvordan Johan Storm, professor i engelsk og fransk ved Universitetet i Oslo, allerede i 1887 kritiserte fremmedspråkopplæringen for å være for teoretisk: *”Hvad det først og fremst gjælder, er at gjøre sprogundervisningen mere praktisk, saa at discipelen virkelig lærer at bruge sproget, ikke blot at kjenne dets regler”* (Henrik-

---

¹ L1 (*language 1*) brukes her om morsmål eller det første språket man lærer. De neste språkene man lærer blir da L2 (*language 2*), L3 (*language 3*) osv. I denne rapporten, som gjelder fremmedspråk-undervisning i Norge, bruker jeg L1 om norsk, L2 om engelsk og L3 om øvrige fremmedspråk som man lærer på ungdomsskolen eller i videregående skole, slik som f.eks. fransk, spansk og tysk. Med andre ord tar jeg ikke spesielt for meg tilfeller der elever har et annet morsmål enn norsk og dermed lærer norsk som L2.

sen 2004: 104). Med andre ord fremhever Storm behovet for å fokusere på språkbruk fremfor regelkunnskap i fremmedspråkklasserommet.

I sitatet ovenfor finner man også mye av kjernen for de siste årenes debatt rundt tilvalgsfaget fremmedspråk. Samtidig med at faget siden 1974 har slitt med en valgfagsstatus som har gjort det nedprioritert av mange elever, har det vært oppfattet som et teoretisk fag for de få og dermed slitt med et stort elevfracfall også av den grunn (jf. UFD 2003-2004: 46-47). Altså kan norsk skoles krav om en individuelt tilpasset opplæring i *alle* fag bidra til å forklare dette fokuset på praktisk tilnærming (jf. K06: 10). Imidlertid understrekes det i Stortingsmelding 30 at det ikke er slik at fagene i seg selv er rent teoretiske eller praktiske: ”*Ethvert fag i grunnopplæringen kan gjøres mer eller mindre teoretisk eller praktisk*” (UFD 2003-2004: 47). Derfor har den nye regjeringen valgt å beholde målsettingen om et ”*praktisk rettet fremmedspråk*”, samtidig som at faget kan ha fått tilbake noe av sin tyngde ved at karakteren skal telle ved opp- tak til videregående skole (KD 2007: 5).

Hensikten med denne rapporten er å belyse ulike sider ved praktisk tilnærming med utgangspunkt i intervjuer med 6 fransklærere i ungdomsskolen gjennomført høsten 2006, læreplanen for ”Fremmedspråk” i *Kunnskapsløftet*, samt andre styringsdokumenter og fagdidaktisk teori. Blant annet stilles spørsmål som: Hvordan forstås begrepet ”praktisk tilnærming” i teori og praksis? Hvordan sammenfaller lærernes synspunkt med det som er skrevet i fagdidaktisk teori og i K06 og andre styringsdokumenter om praktisk tilnærming? Hvilke hovedutfordringer kan man se for praktisk tilnærming med utgangspunkt i analysen av intervjuene? Altså kommer man inn på fundamentale spørsmål innenfor fremmedspråksdidaktikken generelt og spesielt innenfor didaktikken for de språkene man lærer *etter* morsmål og engelsk, det vil si L3.

Når norske ungdomsskoleelever møter på for eksempel tysk, spansk eller fransk i klasserommet, har de allerede lært norsk og engelsk. Ergo har elevene utviklet et viktig språklæringspotensial: De har opparbeidet seg kognitive forkunnskaper, for eksempel med hensyn til vokabular og språkstrukturer, og språklæringsstrategier, samt emosjonelle ”førerfaringer”, for eksempel den usikkerheten man ofte føler i møtet med et nytt språk (Hufeisen og Neuner 2005: 6-9). En annen hovedforskjell mellom det å lære engelsk og L3 er tilgangen på input fra målspråket. I norsk virkelighet er det klart mindre uformell påvirkning fra språk som tysk, fransk og spansk, enn fra engelsk (Heimark 2007). Dette bør det også tas hensyn til i utformingen av den praktiske tilnærmingen.

Med utgangspunkt i elevenes språklæringserfaringer setter Neuner opp fem overgripende, didaktiske prinsipper som bør gjelde for L3-opplæringen, eller det han kaller tertiærspåksdidaktikk (Hufeisen og Neuner 2005: 27-32). Disse prinsippene inkluderer blant annet:

- 1) Fokus på *kognitiv* læring, dvs. bevisstgjøring av elevene når det gjelder sammenhengen mellom L3 og L1/L2 og egen språklæringsprosess.
- 2) *Forståelse* som utgangspunkt for læring, det vil si at elevene oppfordres til å sammenligne og lagre ny språkkunnskap i forhold til allerede eksisterende språkkunnskap og erfaringselementer.
- 3) En *innholdsorientering* der man tar hensyn til at elevene er eldre ved læring av L3 enn L2, og der man både tilbyr et materiale som tar utgangspunkt i elevenes interesser og verdenserfaring, samtidig som stoffet fungerer som en døråpner mot en ny verden.
- 4) En *tekstorientering* som innebærer en primært induktiv bearbeidelse av ulike typer tekster med henblikk på utvikling av elevenes språk.
- 5) En *økonomisering* av læringsprosessen som tar hensyn til at man vanligvis har færre timer til rådighet i uka for undervisning og læring av andre språk enn for morsmål og engelsk, og til at man der har tilgang på mindre input av uformell art enn i engelskfaget. Derfor blir det avgjørende å fokusere på viktige likheter og forskjeller mellom språket elevene lærer og språk de allerede kan, snakke om læringsstrategier, samt bidra til at elevene blir i stand til å jobbe selvstendig ved hjelp av midler som ordbok, oppslagsverk, Internett o.l.

Denne rapporten vil blant annet bidra til å se nærmere på hvilken forbindelse lærerne ser mellom praktisk tilnærming og dette metaperspektivet på språklæring. Samtidig er den et viktig ledd i undertegnede doktorgradsarbeid ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS), Universitetet i Oslo (UiO). Dette igjen vil bidra ytterligere til kartleggingen av ungdomsskolelærernes forståelse av praktisk tilnærming i fremmedspråkopplæringen og hvilke behov de eventuelt har for etter- og videreutdanning.

2 Metode

Rapporten bygger på intervjuer med seks fransklærere foretatt høsten 2006, dels i forbindelse med undersøkelsen, dels i forbindelse med mitt doktorgradsprosjekt ved ILS, UiO. De seks kvinnelige lærerne er fra ungdomsskoler av ulik størrelse i Oslo og Akershus. De har ulik fartstid og bakgrunn i faget, og franskgruppene deres er på mellom 7 og 28 elever. Lærerne er ikke helt tilfeldig trukket ut. Jeg fikk tak i dem dels ved å ta kontakt med noen av ILS' partnerskoler, dels etter tips om skoler fra kolleger og andre. Dessuten forsøkte jeg å velge skoler med ulik geografisk og sosio-økonomisk tilhørighet. Selv om disse lærerne ikke kan sies å utgjøre noe representativt utvalg, viser likevel tankene de gjør seg i løpet av intervjuene, viktige tendenser med

henblikk på hva lærere i fremmedspråk legger i ”praktisk tilnærming” og hvordan de plasserer seg i forhold til fagdidaktikernes fortolkninger av begrepet. Av hensyn til personvernet opererer jeg i denne rapporten med fiktive navn på lærerne: Marie, Anne, Kari, Julie, Lise og Gro.

Ettersom hovedformålet med undersøkelsen var å få et større innblikk i ungdomsskolelæreres forståelse av praktisk tilnærming i fremmedspråkundervisningen, falt valget på en kvalitativ intervjuundersøkelse. Her blir først og fremst konseptet ”praktisk tilnærming” belyst ut ifra teori og lærernes egen praksis (se vedlegget). Da intervjuene ble gjennomført, opererte man fremdeles med termen ”2. fremmedspråk” i læreplanutkastene, hvilket reflekteres i intervjuguiden som også finnes i vedlegget. Intervjuene er semi-strukturerte, det vil si at selv om spørsmålene befinner seg i en ferdig intervjuguide, ble rekkefølgen og formuleringene tilpasset intervjupersonens assosiasjoner, behov for forklaring/presisering og lignende (Robson 2002: 270 og 278). Dessuten ble et ekstra spørsmål tilføyd i intervjuguiden etter påtrykk fra intervjuperson nummer 3 i rekken, Kari, da hun mente man burde spørre eksplisitt om forholdet mellom lærernes bruk av læreverk i fransk og deres forståelse av praktisk tilnærming (intervjuguiden: spørsmål 8c).

Intervjuene ble tatt opp på bånd og senere transkribert. Lærersitatene i denne rapporten er hentet fra transkripsjonen. De bærer naturlig nok preg av at dette er muntlig språk. Intervjuobjektene har ikke hatt anledning til å omformulere utsagnene sine og finslipe dem slik man normalt gjør ved skriftlig produksjon.

Bakgrunnsspørsmålene i intervjuguiden handlet bl.a. om skolen lærerne jobber på, utdanning og undervisningserfaring i franskfaget. Når intervjuet ble penset over på selve forståelsen av den praktiske tilnærmingen, tok det først utgangspunkt i lærerens forrige fransktime: ”1. Kan du fortelle litt om forrige fransktime du hadde med elevene?” 2. ”Er det noe i beskrivelsen av timen over som du synes kan passe med slik du forstår Stortingsmeldingens begrep praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? Hva og hvorfor?” (jf. spørsmål 1 og 2). Videre var det interessant å finne ut i hvilken sammenheng lærerne hadde hørt om praktisk tilnærming første gang, hvilke faktorer som hadde bidratt til å utforme deres forståelse av tilnærmingen, litt ”høyttenkning” rundt den, f.eks. forskjellen mellom en teoretisk og en praktisk tilnærming, samt hva de trodde kunne være årsakene til innføringen av praktisk tilnærming (jf. spørsmål 3-6). Deretter gikk spørsmålene på praktisk tilnærming i ny og gammel læreplan (K06 og L97), for eksempel: ”På hvilke(n) måte(r) føler du at den nye læreplanen – K06 – kan hjelpe deg med/legger føringer for hvordan du tolker begrepet praktisk tilnærming?” ”Hva tror du den muntlige eksamensformen på 10. trinn vil ha å si for ungdomsskolelæreres forståelse av praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk?”. Og: ”Dersom du tenker tilbake på den forrige læreplanen, L97, i hvilken grad mener du den beskriver en praktisk tilnærming, slik du forstår begrepet? (Eksempler?) Hvordan kan den

eventuelt bidra til fortolkningen av praktisk tilnærming?”. Og: ”Hvor mener du hovedforskjellen(e) mellom L97 og K06 ligger?” (jf. spørsmål 7).

Videre fikk jeg lærerne til å plassere den praktiske tilnærmingen i franskklasserommet, slik at de fikk koblet sine tanker om praktisk tilnærming til egen undervisningspraksis: ”Hvordan mener du den ”praktiske tilnærmingen” kan realiseres i franskundervisningen? Kom med eksempler på arbeidsmåter/aktiviteter i franskklasserommet som du mener er eksempler på en praktisk tilnærming!”. ”På hvilke måter har kravet om praktisk tilnærming hatt konsekvenser for din undervisning i 2. fremmedspråk? Hvilke endringer har evt. vært nødvendige?”. Og: ”I hvilken grad har læreverket/læreboka betydning for hvordan du tolker praktisk tilnærming?” (jf. spørsmål 8 a-c). Jeg stilte dem også en rekke spørsmål der jeg tok utgangspunkt i nøkkelbegreper for praktisk tilnærming i K06 og fremmedspråksdidaktisk teori, for eksempel sammenhengen mellom K06’ hovedområde ”bruk av språket” og praktisk tilnærming, grammatikk- og vokabularlæring og praktisk tilnærming, praktisk tilnærming og utvikling av elevenes kulturkompetanse, praktisk tilnærming og ”bruk av digitale verktøy”, praktisk tilnærming og hovedområdet ”Språklæring” i K06, praktisk tilnærming og bilingval undervisning, samt hvilke rammefaktorer lærerne mener må være til stede for å kunne drive en praktisk tilnærming i franskfaget (jf. spørsmål 8 d-j og 8 l).

Selv om elevenes perspektiv også er viktig i forbindelse med forståelsen og utviklingen av en praktisk tilnærming, dekkes ikke dette av denne intervjuundersøkelsen. Rapporten bygger dessuten for en stor del på artikkelen ”Hvordan forstå praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? Noen betraktninger fra fagdidaktikk- og praksisfeltet”, publisert i *Språk og språkundervisning* nr. 2 2007 i anledning 70-års dagen til Aud Marit Simensen, professor i engelskdidaktikk (jf. Heimark 2007).

I det følgende kommer en teoretisk og praksisbasert innramming av begrepet praktisk tilnærming. Dokumentasjonen vil bli presentert under følgende tre hovedpunkter:

- Praktisk tilnærming i læreplaner og andre styringsdokumenter (kap. 3).
- Praktisk tilnærming i et fremmedspråksdidaktisk perspektiv (kap. 4).
- Praktisk tilnærming i praksis (kap. 5).

3 Praktisk tilnærming i læreplaner og styringsdokumenter

Den nye læreplanen, K06, er utformet som et rent målstyringsdokument, uten beskrivelser av anbefalte arbeidsmåter. Derfor bidrar den lite til en definisjon av hva praktisk tilnærming innebærer. Ordet ”praktisk” forekommer kun tre ganger i lære-

planen for fremmedspråk nivå 1 og 2², og da i forbindelse med beskrivelser av ”Grunnleggende ferdigheter i faget” og kompetansemålene: ”Å kunne lese i fremmedspråk er en del av den praktiske språkkompetansen” og ”[m]ål for opplæringen er at elevene skal kunne [...] forstå og bruke tall i praktiske situasjoner” (K06: 103, 104 og 105). Med andre ord synes den nye læreplanen å gi fremmedspråklærerne en svært stor frihet for utformingen av fremmedspråkundervisningen, hvilket er i tråd med Europarådets ikke-dogmatiske holdning til undervisningsmetode. Slik beskrives denne friheten i *Common European Framework of Reference for Languages*:

In accordance with the basic principles of pluralist democracy, the Framework aims to be not only comprehensive, transparent and coherent, but also open, dynamic and non-dogmatic. For that reason it cannot take up a position on one side or another of current theoretical disputes on the nature of language acquisition and its relation to language learning, nor should it embody any one particular approach to language teaching to the exclusion of all others (Council of Europe 2001: 18. Internett 16.03.2007).

Læreplanen gir imidlertid enkelte mer implisitte føringer for hva en praktisk tilnærming skal innebære. Som professor Storm understreket for over 120 år siden, er det for eksempel viktig at elevene lærer fremmedspråk gjennom å bruke det: ”Å lære et fremmedspråk dreier seg først og fremst om å bruke språket – å lese, lytte, snakke og skrive – i forskjellige sammenhenger” (K06: 101). Dette er også noe regjeringen understreker i den bearbejdede versjonen av strategiplanen *Språk åpner dører*:

Regjeringen støtter arbeidet med å gjøre opplæring i fremmedspråk praktisk rettet, slik at elevene skal kunne bruke språket fra første time. Det er ferdigheter i språket, ikke kunnskaper om det, som skal være det viktigste (KD 2007: 8).

Språkbruk var også et kjernepunkt i den forrige læreplanen for ungdomstrinnet, L97, der en både finner igjen stikkordene ”praktisk” og ”bruk av språket”. Derfor kan arbeidsmåtene som presenteres for tilvalgsfagene tysk og fransk i L97 være et nyttig fortolkningsgrunnlag for hva som ligger i praktisk tilnærming: ”Arbeidet med språket gjøres både praktisk og teoretisk slik at elevene får oppdage og undersøke språket, ta det i bruk fra første stund og gjennom sin egen språkbruk gradvis systematisere sine oppdagelser og prøve ut kunnskapen sin om språket” (L97: 280 og 286). Det understrekes til og med at ”[b]ruk av språket er hovedstammen i faget. Dette utgjør både

---

² Her er det forskjell på læreplanen i fremmedspråk som gjelder for nivå 1 og 2, og den som gjelder for programfag i studiespesialiserende utdanningsprogram. Der står det nemlig å lese at ”Opplæringen i fremmedspråk skal tilrettelegges praktisk og ved bruk av ulike medier.” (K06-2) Min undersøkelse gjelder imidlertid for fremmedspråkundervisningen i ungdomsskolen, derfor er ikke læreplanen i programfag trukket inn i forbindelse med denne rapporten.

veien og målet; elevene lærer å bruke tysk[/]fransk ved å ta språket i bruk muntlig og skriftlig som lytter, leser, samtalepartner og skriver” (idem: 281 og 287). Videre er det i L97 klart at språklæringen ikke bare skal bestå i å lære seg et instrumentelt turist-språk, men at målet er å kunne bruke språket til å kommunisere med folk fra andre kulturer: ”Det dreier seg her ikke bare om rene språkferdigheter, men om evne til å kommunisere på tvers av kulturforskjeller” (idem). Dessuten understrekes arbeid med autentiske tekster og bruk av digitale hjelpemidler som viktige faktorer for arbeidet med bruk av språket (idem: 280 og 286).

Går man tilbake til K06, finnes det også her et fokus på interkulturell kommunikasjon, autentisk språk, kommunikativ kompetanse og bruk av digitale verktøy: ”Kommunikative ferdigheter og kulturell innsikt kan fremme økt samhandling, forståelse og respekt mellom mennesker med ulik kulturell bakgrunn. [...] Å kunne bruke digitale verktøy [...] bidrar til å utvide læringsarenaen for faget, [...] muligheter for møte med autentisk språk og anvendelse av språket i autentiske kommunikasjonssituasjoner” (K06: 101 og 103). I tillegg er både skriftlig og muntlig produksjon fremhevet som kjernepunkter i undervisningen: ”Å kunne uttrykke seg skriftlig og muntlig i fremmedspråk 2 og 3 er sentralt i utviklingen av kompetanse i fremmedspråket [...]. Muntlige ferdigheter innebærer både å kunne lytte og å kunne tale” (idem). Denne siste presiseringen samt det at elevene på 10. trinn kan trekkes ut til *muntlig* eksamen kan potensielt virke misvisende på lærerne, som kan tro at skriftlig produksjon nå skal komme i annen rekke. Kompetansemålene i K06 inkluderer imidlertid både skriftlig og muntlig produksjon, og reflekterer, slik Gjørven ser det, ”en bred og praktisk kommunikativ kompetanse” tilnærmet den som presenteres i *Framework* (jf. Gjørven 2005-2). Europarådet indikerer dessuten at man også i europeisk sammenheng bør ha en praktisk tilnærming i fremmedspråkundervisningen når de snakker om en ”*action-oriented approach*”:

The approach adopted here, generally speaking, is an action-oriented one in so far as it views users and learners of a language primarily as ‘social agents’, i.e. members of society who have tasks (not exclusively language-related) to accomplish in a given set of circumstances, in a specific environment and within a particular field of action (Council of Europe 2001: 9. Internett 16.03.2007).

Det understrekes altså at elevene skal ses som sosiale aktører i samfunnet med behov og interesser også utenfor klasserommets fire vegger. Dette innebærer, som vi skal se, blant annet at elevene må jobbe med kommunikasjonssituasjoner der de får øve seg på å møte den virkelige fransk-, spansk- og tyskspråklige verden der ute.

4 Praktisk tilnærming i et fremmedspråksdidaktisk perspektiv

Heller ikke i fremmedspråksdidaktisk litteratur er praktisk tilnærming mye omtalt, men det finnes et fåtall artikler med nyttige innspill til forståelsen av begrepet. Simensen understreker at man må skille mellom den praktiske *målsettingen* for faget, som har eksistert i over 120 år, det vil si at elevene skal bli i stand til å kommunisere på fremmedspråket, og den praktiske *tilnærmingen* som fremheves i Stortingsmelding 30 (jf. Simensen 2005-1: 7). Det er altså tilpasningen og utformingen av undervisningen, eller arbeidsmåtene, som er spørsmålets kjerne. Derfor har praktisk tilnærming også vært ett av hovedtemaene i førstegangs-, etter- og videreutdanning av fremmedspråklærere siden høsten 2005, samt innenfor forskning, der undertegnede er i ferd med å skrive en avhandling om ungdomsskolelæreres forståelse av praktisk tilnærming i fremmedspråkene.

Simensen definerer ”praktisk” som noe som kan ”*brukes eller anvendes*” eller er ”*ervert/oppnådd gjennom praktisk/aktiv bruk. Og det som kan brukes i praksis, kan vi videre kalle praktisk kunnskap*” (idem). Både i L97 og K06 understrekes det at det ikke er noen tvil om at en aktiv bruk av språket må være et av kjerneelementene i en praktisk tilnærming. Spørsmålet er *hvordan* språkbruken skal foregå i klasserommet, og man kan spørre seg om det for eksempel er åpent for formaliserte øvinger og drill i fag som tysk og fransk (idem).

Simensen argumenterer med at det er to hovedforskjeller mellom det å lære engelsk og det neste språket: for det første elevenes alder og for det andre muligheten for påvirkning/input fra målspråket, jf. Chomsky og Krashen (Simensen 2003: 98). Mens engelskopplæringen starter når elevene er 6 år gamle, møter elevene vanligvis fremmedspråkene først i ungdomsskolen. I følge tradisjonell språksdidaktisk forskning, blant annet Chomskys teori om en medfødt språklæringsevne, blir det vanskeligere å lære et språk jo eldre man blir. Imidlertid viser undersøkelser fra engelskfaget at en eventuell positiv effekt fra tidlig start på språkopplæringen har mye å gjøre blant annet med lærerens kvalifikasjoner, overgangen fra barne- til ungdomsskoleopplæring i faget, samt antall timer elevene lærer språket i uka (jf. Drew 2004). Dessuten er det slik at mens engelsk er et språk elevene i stor grad møter i samfunnet rundt seg, får de lite formell og uformell påvirkning fra språk som tysk, fransk og spansk (idem: 99-101). Derfor kan det være å anbefale at elevene i disse fagene *ikke* går direkte fra språkpåvirkning til det å utføre ”*oppdrag*” (idem: 99). I stedet må læreren ha noe lavere krav til meningsfylt og naturlig språkbruk og satse mye på øving, for eksempel i form av dialoger, slik at automatisering kan skje. Det er viktig at disse øvingene også innebærer ”*arbeidsformer som simulerer aktiviteter det er sannsynlig at elevene vil delta i utenfor klasserommet*” (idem: 101).

Andre fremmedspråksdidaktikere er opptatt av at selv om fremmedspråkene skal ha en praktisk tilnærming, kan ikke faget være *bare* praktisk i den forstand at det skal dreie seg om ”*turisttysk*” eller ”*fransk på reisen*”, der målet er å kunne bestille et hotellrom eller mineralvann (Gjørven og Trebbi 2004: 85-86 og Gjørven 2005-1: 42). Hovedpoenget er at man ikke skal ha en ensidig teoretisk og abstrakt tilnærming til faget slik det ofte var tidligere, men at man utvider perspektivet for språkopplæring til å inkludere *danningsaspektet*. For språk er også ”*bærere av kultur*” og bidrar til at elevene får utviklet innsikt i egen og andres kultur, slik at de kan kommunisere på tvers av lande- og kulturgrenser (Gjørven og Trebbi 2004: 83).

Gjørven utdyper sitt synspunkt ytterligere ved å presentere fire hovedutfordringer for den ”praktiske tilnærmingen” i fremmedspråkfagene: Den første utfordringen er å legge til rette for *tilpasset opplæring* (Gjørven 2005-1: 42). Her bør man unngå å tolke tilpasning som det å drive med ytre differensiering, for eksempel i form av at læreren på arbeidsplanen setter opp løyper av ulik vanskelighetsgrad som elevene kan velge mellom etter nivå og motivasjon, eller undervisning i nivådifferensierte grupper. Læreren bør heller ikke tilby en ”middels” tilnærming til faget på et nivå alle kan klare, eller forsøke å gjøre faget utelukkende ”lett, lekende og teorifritt”. I stedet bør undervisningen bestå av faglig input/undervisning av høy kvalitet, som elevene kan bruke til læring på sin individuelle måte, og der det er rom for metasamtaler om undervisning, språklæring og bruk av språket. I denne forbindelse kan *Den Europeiske Språkpermen* være til nytte, for både språkbiografien og språkmappa legger opp til at elevene skal reflektere over hvordan de lærer (jf. Udir. 2007. Internett 31.07.2007).

Den andre store utfordringen for en praktisk tilnærming er å skape lærings situasjoner der elevene får utviklet *kommunikativ kompetanse*, jobber med *konkretisering* av språket, og får ta språket i bruk fra første stund. Dette i stedet for at man kun snakker *om* språket og abstraherer det til enheter som ligger utenfor elevens rekkevidde (jf. Gjørven 2005: 42 og Gjørven og Trebbi 2004: 86). På denne måten får elevene frihet til å utvikle sitt eget mellomspråk, eller sin variant av målspråket, samtidig som de får realisere språklæringen sin ut ifra egne læringspreferanser. I og med at fremmedspråk læres gjennom bruk, er det også viktig at læreren behersker målspråket på høyt nivå, har god didaktisk innsikt, lar elevene møte språket gjennom ulike typer tekster og ved bruk av IKT, samt bringer den allerede nevnte kultur- og dannelsingsdimensjonen av faget inn i klasserommet. I tillegg bør man skape lærings situasjoner som utløser *behov* for å kommunisere på bakgrunn av tekster fra ulike medier og sjangere. I denne forbindelse kan det være en løsning å trekke veksler på erfaringer fra bilingval undervisning, der målet er ”[å] bruke fremmedspråket som redskap i læringen av fag som ikke er språkfag” (Simensen 2002: 18). Her er ideen å bruke fremmedspråket på en meningsfylt måte, med hovedfokus på innholdet og en gradvis tilvenning til fremmedspråket, slik Simensen indikerer det i tittelen på en artikkel fra 2002: ”To fluer i en smekk: Historie på tysk, heimkunnskap på engelsk, musikk på fransk?” (idem: 19).

Men igjen er lærerens kompetanse i undervisningsspråket avgjørende for om denne type ”*tverrfaglig tilnærming*” fungerer (idem: 19).

Den tredje hovedutfordringen i en praktisk tilnærming er, ifølge Gjørven, at elevene får trekke veksel på sine *språklæringserfaringer* og får ”*kontekstualisere møtet med det fremmede språket*” i forhold til det de kan fra før om språk og språklæring (Gjørven 2005-1: 42 og Gjørven og Trebbi 2004: 86). Det vil si at elevene bringer inn egne erfaringer med og forkunnskaper om andre språk inn i klasserommet, i tillegg til at de utvikler nye og egne læringsstrategier gjennom læringserfaringer de gjør seg i faget. Læringsstrategier er altså ikke noe som skal læres separat fra språket, og som læreren eksplisitt skal undervise i (Gjørven 2005-1: 43). I stedet skal læreren være både en god veileder og fagperson for elevene da innsikt i egen læring ikke kommer av seg selv.

Skal elevene få de læringserfaringene de trenger for å utvikle egne læringsstrategier, er det viktig at de møter på ulike *læremidler og arbeidsmåter* i fremmedspråkundervisningen, og dette er den fjerde utfordringen for en praktisk tilnærming (idem). I denne sammenheng må læreren utvide klasserommet til også å inkludere digitale hjelpemidler. Disse kan bidra til kommunikasjon, samhandling og læring på fremmedspråket, slik at det vil bli enklere å ”*møte språket i mange ulike medier og på ulike arenaer*” (idem. Se også K06: 103). Videre er det viktig at tekstene og læremidlene er åpne, det vil si ”*stimulerer til tolkning, opplevelse og innsikt og [...] fungerer som døråpner til kulturen og språket*”, samt muliggjør kommunikasjon av ulik art og på ulike nivå (Gjørven 2005-1: 43). Det er ikke alltid tekstene i lærebøkene er tilstrekkelige i denne forstand, slik at det kan være risikabelt å la kun lærebokas struktur og system styre undervisningen. Kvaliteten på undervisningen vil da være prissatt den læringsteoretiske forankring og undervisningserfaring den enkelte lærebokforfatter har (Simensen 2005-2: 5). I stedet bør man som lærer utvikle ”*en didaktikk knyttet til IKT*”, bygget på egne og andres erfaringer fra klasserommet, og som gjør det mulig å jobbe med IKT og autentiske tekster på alle nivå (Gjørven 2005-1: 43).

For at læreren skal være i stand til å fylle den friheten K06 gir henne, med språklig og fagdidaktisk tyngde, er det viktig at man fortsetter satsningen på både førstegangs- og etter- og videreutdanning (EVU) i universitets- og høyskolesektoren. Slik kan lærerne få styrket sin faglige og fagdidaktiske kompetanse så fremmedspråkene kan tilrettelegges for alle elever, samtidig som de får utviklet evnen til kritisk refleksjon og vurdering (Simensen 2005-2: 6). I tillegg må lærerne tilbys et rikt utvalg av faglitteratur som byr på praktiske løsninger – uten å bli ”*kokebøker*” for praktisk tilnærming (jf. også Gjørven og Trebbi 2004: 87).

Imidlertid er det ikke nødvendigvis slik at tankene fra fagdidaktisk teori overføres til det som skjer i klasserommet. I det følgende ser vi derfor nærmere på spørsmålet: Hvordan forstår ungdomsskolelærere i fremmedspråk praktisk tilnærming?

5 Praktisk tilnærming i praksis

5.1 Praktisk tilnærming og tilpasset opplæring

I utgangspunktet ser ikke lærerne i intervjuundersøkelsen på det som problematisk at K06, med sine ”vide og abstrakte” mål, stiller dem fritt med hensyn til arbeidsmåter i fremmedspråkfaget (Marie). De tror heller ikke at de må forandre helt på undervisningen etter at kravet om en praktisk tilnærming ble innført. I stedet har de tenkt gjennom ting de har gjort før i franskklasserommet og tenkt at ”ja, det er en praktisk tilnærming, og det er en praktisk tilnærming”, og kommet fram til at praktisk tilnærming ikke er noe nytt (Lise). Kari nevner imidlertid at hun vil legge mer vekt på de grunnleggende ferdighetene ”å kunne regne” og ”å kunne bruke digitale verktøy” enn før. Noe lærerne faktisk tror vil forandre seg, er elevenes og lærernes holdninger til faget: Kanskje vil man ta faget mer seriøst enn før nå som karakteren skal telle for opptak på videregående skole: ”Nå er jeg mye mer systematisk. Nå begynner jeg helt fra begynnelsen og det synes jeg er så kjekt, å kunne liksom få lov til å følge dem hele veien. Å være den som lærer dem alt, altså jeg lærer de alt, jeg legger til rette for at de skal lære” (Gro). Marie sier at hun tror elevene opplever faget som ”mye mer forpliktende” nå enn tidligere.

Lærerne var usikre på betydningen første gang de hørte om praktisk tilnærming. Men de er fullt klare over, slik det understrekes i Stortingsmelding 30, at det er *tilnærmingen* i fremmedspråkfagene som er mer eller mindre praktisk, ikke faget i seg selv: ”Nei, altså faget i seg selv synes jeg er unaturlig å kalle teoretisk, mens undervisningsmetodene som har vært brukt, de har vært teoretiske. [...] Og det er bare du [læreren] som bestemmer hvordan det oppfattes [...] av en elev [...] om det oppfattes teoretisk eller praktisk” (Anne). En annen lærer utdyper dette ved å si at selv om fremmedspråkundervisningen ikke kan være helt teoriløs, er det viktig at man tenker på teori som en støtte til praksisen: ”Teorien skal hjelpe dem [elevene] til å bli bedre praktikere”, ”de må bli gitt [...] nok verktøy til å kunne forstå det språkssystemet de lærer” (Marie).

Fagets tradisjonelt ”teoretiske” tilnærming blir også trukket fram blant hovedårsakene til at man i Stortingsmeldingen eksplisitt uttrykker at tilnærmingen nå skal være praktisk: ”Fremmedspråkundervisning generelt har ofte vært alt for teoretisk – teoretisk i den retning at man har kanskje trodd at elevene våres skulle bli språkforskere... De har ikke hatt mulighet til å lære å kommunisere [...]” (Marie). Og: ”Før så var det kanskje [...] bare de flinke som valgte språk og de [...] har lettere for å jobbe teoretisk og forstå teoretiske system, men nå skal flest mulig være med” (Kari).

Som sistnevnte lærer, mener flertallet av dem at den praktiske tilnærmingen har mye å gjøre med *tilpasset opplæring*: Siden utgangspunktet var at faget skulle bli obligatorisk, ville man ikke lenger få kun de flinkeste inn i franskklasserommet: ”Da får man inn hele røkla, og da må det tilpasses i større grad, og for at det skal bli mer

spiselig for alle, det her språket, så er det lurt å tenke praktisk tilnærming” (Gro). Dette utgjør også én av hovedutfordringene med den praktiske tilnærmingen for flere av lærerne: Alle elevene skal ha karakter, og de som synes faget er vanskelig eller ikke ”fenger”, kan ikke lenger bytte det ut med et annet fag. Likevel understreker flere at praktisk tilnærming ikke er identisk med nivåsenking: “[...] for meg betyr ikke praktisk noe som er [...] lettere” (Marie). ”Men det er en annen form for læring, et annet mål... enn det akademiske. Men i verdi så tror jeg... det er mye større verdi i at mange mennesker kan litt fransk, enn at noen kan det veldig godt” (Anne).

For å tilpasse faget til elevenes forutsetninger kommer flere av lærerne inn på den type ytre differensiering Gjørven (2005-1) advarer mot, det vil si at elevene deres ofte får mulighet til å velge mellom ulike typer lærerproduserte arbeidsoppgaver i stedet for at elevene selv er med på å sette seg mål og finne veier til målet. I tillegg er de opptatt av å drive med variert undervisning der elevene får gjøre ulike ting i løpet av en franskoct, for eksempel gjennom det man tidligere kalte ”stasjonsundervisning” (Kari).

5.2 Praktisk tilnærming og konkretisering av språket

Flere av lærerne trekker inn det taktile eller ulike ”gjøringer” når de skal beskrive hvordan de forstår praktisk tilnærming. For eksempel mener de at det i en praktisk tilnærming er naturlig at elevene bruker hendene og kroppen, leker og spiller for å lære grammatikk og vokabular³ eller lager mat på heimkunnskapen med franske oppskrifter. Men de understreker at praktisk tilnærming går langt ut over lek- og spill-dimensjonen. I starten fryktet Marie at ”undervisningen skulle reduseres til et turist-språk”, at man ”ikke skulle systematisere lengre” og at ”språkundervisning skulle være nesten eksklusivt muntlig” (jf. Gjørven og Trebbi 2004). Anne mener imidlertid at man kan dra nytte av turistaspektet ved faget i og med at elevene reiser mer enn før og dermed er mer motivert for å lære nye språk. I det hele tatt virker lærerne veldig ”behovsorientert” når det gjelder hva elevene skal lære innenfor denne praktiske tilnærmingen, hvilket er i tråd med anbefalingene i *Framework* (jf. ”an action-oriented approach”, se over.). De snakker for eksempel om å bruke ”[...] metoder som gjør at du kan klare deg bedre i det landet [målspråklandet]. [...] Jeg tenker, hva er hensiktsmessig for elevene å lære for at man skal kunne klare seg bedre i Frankrike?” (Lise). Og: ”Det som jeg vil lære dem, er ting som de skal kanskje ha bruk for i et senere liv, som helt vanlige personer som skal bruke fransk” (Gro).

Videre er lærerne opptatt av stikkord som kommunikasjon og det å ta språket i bruk, det vil si det Gjørven og Trebbi kaller ”konkretisering” av språket (jf. Gjørven og Trebbi 2004). Lærerne ser til og med på kommunikasjon og praktisk tilnærming nærmest som synonymer, eller som noe som passer ”som hånd i hanske, [...] altså det er jo to ting som er helt avhengige av hverandre” (Anne). ”Det å lære seg et språk, det

---

³ F. eks. bøyer verb mens de hopper tau eller kaster ball.

er å lære å kommunisere i det språket” (Marie). ”Hvordan kan du lære et språk uten å praktisere det?” (Julie). ”Bruk av språket er jo den praktiske tilnærminga sånn som jeg ser det. Skal du lære et språk, så må du bruke språket” (Gro).

De er også veldig opptatt av å skape et reelt kommunikasjonsbehov hos elevene. Grunnen er at elevene da blir *”mye mer undersøkende, undrende, fordi de [...] har lyst til at den setningen de lager, enten muntlig eller skriftlig [...] skal bære en betydning”* (Gro). Tilsvarende sier en annen lærer: *”Det jeg synes passer med praktisk tilnærming i mine timer, er at jeg har [...] et skjelett på hva jeg ønsker at elevene skal oppnå [...] og spiller på elevenes tanker og ideer [...] sånn at de føler de er med på å bestemme hva de skal lære”* (Anne). Elevenes medbestemmelse har altså mye med motivasjon å gjøre.

Det å kunne grammatikk og vokabular fremheves som nødvendig nettopp fordi dette støtter opp om elevenes språkbruk. Gro snakker i denne forbindelsen om å jobbe *”temabasert”, ”flette [...] grammatikk inn der det er nødvendig”* og fokusere på *”hvorfor det er lurt å lære det her”*. Slik støtter hun opp om et av Gjørvens prinsipper: *”praksis genererer teori”* (Gjørven 2005-2). Men behovs- og bruksorienteringen gjør også at vokabular ofte går foran grammatikk. Kari nevner for eksempel at det på ungdomstrinnet kan være viktigere å lære seg vokabular for mat enn å fokusere på riktig bruk av delingsartikkelen.

Går man nærmere inn på hva lærerne legger i *”bruk av språket”*, kan man stille spørsmålene: Når bruker lærerne og elevene målspråket? Og: Hvilken bruk av språket er det snakk om? De fleste lærerne understreker at verken de eller elevene får brukt målspråket nok i løpet av en time. Dette gjelder nok for de fleste fremmedspråklærere med elevgrupper av en viss størrelse. Flertallet av lærerne mener videre det er spesielt viktig å fokusere på muntlig bruk av språket, og da både lytteforståelse og muntlig produksjon. Gro argumenterer her med at selv om det er viktig å kunne kommunisere skriftlig, er det mer avgjørende for å kunne klare seg i et fransktalende land at elevene kan *”lytte og forstå fransk”* samt produsere adekvate, høflige svar i en samtalesituasjon. Hun understreker videre viktigheten av lytteforståelse: *”Det er vel kanskje [muntlig input] de blir utsatt for først, ikke sant, hvis de reiser dit, for eksempel. Hva blir sagt på jernbanestasjonen? Hva blir sagt nå? Da klarer de å fange opp informasjon fordi at de har fått øve seg på å lytte til fransk språk”* (Gro).

Det er altså elevenes kommunikasjonsbehov, og ikke det at de kan trekkes ut til muntlig eksamen etter 10. trinn, som er avgjørende for lærernes fokus på muntlig produksjon. På den annen side understreker et par av lærerne at K06’ mål om at elevene skal kunne *”delta i enkle, spontane samtalesituasjoner”* kan ha en betydning for hva man legger i muntlig produksjon (jf. K06: 104). For å trene opp elevenes muntlige spontankompetanse nevnes blant annet *”ekte”* rollespill. Det vil si at i stedet for å lese opp en ferdig nedskrevet og innøvd dialog, jobber elevene med ulike fraser, vokabular

og grammatiske konstruksjoner knyttet til et tema. Først når rollespillet skal fremføres, får de utdelt rollekort og må produsere noe på muntlig fransk som passer til rollen og situasjonen (jf. Gro). For eksempel kan elevene, etter å ha jobbet med temaet ”*ma maison*” (”huset mitt”) og preposisjoner, ”*ha et rollespill hvor det er en som er eiendomsmegler [...] som viser en leilighet til noen*” (Marie). Dette er også et godt eksempel på hvordan elevene kan gå fra øving og drill til situasjoner som ligner mer på autentisk kommunikasjon, jf. Simensen (2003).

På den annen side ser flere av lærerne verdien i at elevene gjentar fraser etter læreren ved kortale for å forbedre uttalen, ”*god, gammeldags*” dialogtrening og såkalte ”*information gap*”-oppgaver⁴. Dette kan være greie måter å jobbe med uttale på, og samtidig ”*et steg på veien til trygghet*” (Marie). Lise mener til og med at det å fokusere på uttale er et av kjernepunktene i en praktisk tilnærming, dette fordi skriftbildet og uttalen ligger så langt fra hverandre på fransk: ”*Å kommunisere med forståelig uttale er kjempeviktig. [...] For hvis ikke, så er jo ikke språket noe verdt, hvis du ikke uttaler det riktig. Du kan ikke kommunisere da*” (jf. også K06: 104). I begynnelsen kan det dessuten være nyttig for elevene å ha ”*modelltekster*” eller ”*parallelltekster*” å bygge på når de skal lage dialoger eller planlagt muntlig produksjon der de skal fortelle noe om seg selv (jf. f.eks. Kari og Julie). Anne nevner også at bilder, filmer og illustrasjoner kan være et godt utgangspunkt for å få elevene til å produsere små tekster, samtidig som det kan virke motiverende at elevene filmer små sekvenser der de for eksempel forteller om egne og andres hobbyer på fransk. Kari snakker med elevene på fransk i smågrupper for å skape større trygghet, resten av elevene jobber da med andre ting.

De intervjuede lærerne har litt ulike erfaringer med og oppfatninger om egen bruk av målspåket i klasserommet. Marie mener hun kan bruke fransk i de ”*fleste sammenhenger*”, bortsett fra når man skal jobbe med ”*systematisering*” av språket, dvs. grammatikk, eller når man snakker *om* faget på et metanivå, for eksempel ved diskusjon av arbeidsplaner og lignende. Derimot kan selve arbeidsplanen godt skrives på fransk, slik at elevene forstår at ”*dette er et levende språk*” (Anne). Anne har ikke noe absolutt skille mellom når hun bruker fransk og norsk muntlig i timene, men prøver å se om elevene forstår eller ei slik at hun eventuelt kan forklare på norsk. ”*Flakkende blikk*” og redselen for å ”*miste*” elever er det som ofte får lærerne til å skifte over til morsmålet (Kari). Dessuten kan det være forskjell på de ulike klassene når det gjelder hvor mye bruk av målspåket fra lærerens side de aksepterer, noe som kanskje kan ha med elevenes motivasjon og interesse for faget å gjøre (Kari). For alle lærerne er det viktig at læreren snakker mye fransk i timene slik at elevene kan øve opp ulike forståelsesstrategier, for eksempel det å teste ut ulike hypoteser om tekstens innhold. Kari har også merket at elevene blir mer interessert i å forstå en muntlig tekst fra hennes side dersom hun forteller noe om seg selv, for eksempel når *hun* står opp, eller

---

⁴ I ”*information gap*”-oppgaver jobber elevene parvis eller i grupper og bruker innlærte fraser for å be om og gi informasjon de selv mangler i et ferdig skissert opplegg, for eksempel tilhørende læreboka.

at hun skal til Roma i høstferien: ”hvis du gjør det personlig så er det noen elever i klassen som da synes det blir interessant bare det”.

De fleste av lærerne bruker språket muntlig når de utfører rutiner som det å hilse, snakke om været, dag og dato, opprop og lignende. Og i denne sammenhengen er det viktig at elevene både forstår og selv kan svare noe tilbake, jf. beskrivelsen av ”muntlige ferdigheter” i K06 (K06: 103). Eksempelvis mener et par av lærerne at elevene gradvis bør kunne henvende seg til læreren på fransk ved hjelp av innlærte småfraser og benytte seg av kommunikasjonsstrategier som det å kunne si ”hva er/betyr det?” og ”jeg forstår ikke” (Marie). Én av lærerne foreslår også at elevene skriver ned de viktigste ”kommandoene” (”écoutez” (”lytt”), ”ouvrez vos livres” (”åpne bøkene deres”) etc.) på første side av ”gloseboka”, og dermed får automatisert visse ord og uttrykk, slik Simensen hevder er så viktig (Kari. Jf. Simensen 2003). For å øke elevenes forståelse forsøker lærerne å illustrere det de sier ved hjelp av mimikk og kroppsspråk, eksempelvis ved at de faktisk lukker døra når de sier ”je ferme la porte” (Julie). Og ofte er det slik at elever som er svake i skriftlig og muntlig produksjon er sterke i muntlig forståelse (Gro).

5.3 Praktisk tilnærming og fokus på vokabular

Én av grunnene til at elevene hovedsaklig driver med forberedt muntlig produksjon med skrevne tekster som utgangspunkt, og mer sjelden med reell muntlig samhandling, er nok at de mangler vokabular⁵. Derfor mener flere av lærerne at systematisk arbeid med vokabular bør være en del av praktisk tilnærming: ”Hvordan ellers skal man få økt ordforrådet? Det kommer ikke av seg selv. Det må læres inn.” (Gro) Og: ”Du må ha ordene” for å kunne kommunisere (Julie). Marie nevner også at automatisering av vokabular er nødvendig av hensyn til den begrensede lagringskapasiteten man har i korttidsminnet, ellers vil det være vanskelig å oppnå ”en viss flyt” i muntlig og skriftlig produksjon. Av den grunn mener lærerne at pugging av ord og gloseprøver ikke lenger bør være ”fy-ord”. I flere tilfeller ber faktisk elevene om dette selv. For å lære ord og uttrykk nevner lærerne at det kan være nyttig å bruke konkrete, f.eks. å leke butikk med ekte frukt og grønt. Dessuten finnes det både Internett-sider og software tilhørende læreboka med fokus på vokabular innenfor ulike tema, der ordene illustreres med både tale, skrift og bilde (Marie og Gro).

5.4 Praktisk tilnærming og hovedområdet ”Språklæring” i K06

Storparten av lærerne understreker viktigheten av at elevene selv bør få være med på å bestemme hvilke ord de ønsker å lære ut ifra egne behov: ”De ordene de [elevene] velger, er ord de selv føler de har behov for å bruke og da lærer man det jo bedre” (Anne). Dermed ser lærerne også en forbindelse mellom K06’ hovedområde ”Språk-

---

⁵ Se K06 der det understrekes at det er forskjell på å ”presentere ulike emner muntlig” og å ”delta i enkle, spontane samtalesituasjoner” (K06: 104).

læring” og den praktiske tilnærmingen: Det er viktig at elevene blir ”bevisst” på hvordan de selv lærer og forstår ”*hvorfor*” de lærer språket, da blir de kanskje også ”*mer til stede i lærings situasjonen*” (Anne og Gro). Elevene lærer med andre ord bedre dersom de ”*kjenne[r] seg selv*” (Marie). ”*I det øyeblikket de selv blir klar over hva og hvordan de ønsker å lære og hvorfor det er viktig å gjøre det, så vil de også stille noen krav og spørsmål og involvere seg mer*” (Anne). Én av elevene til Anne skal også ha sagt: ”*jeg lærer best når jeg er glad... og [...] jeg er glad [...] når jeg gjør ting jeg er interessert i*”.

Eksempelvis nevner noen lærere at elevene jobber med egenvurdering⁶ og reflekterer rundt spørsmål som har med læringsstrategier og det å lære fransk å gjøre⁷. To av lærerne nevner det å ta i bruk *Den europeiske språkpermen* som en måte å komme videre i språklæringsprosessen. Anne er til og med deltaker i et forsøksprosjekt der *Språkpermen* testes ut i språkklasserommet over en lengre periode. Men de går ikke så langt at elevene selv skal sette seg mål: ”*De [elevene] er ikke vant til det*” (Julie). Valgene elevene får ta, går mer på arbeidsmåter, for eksempel at de får velge mellom ulike løyper eller oppgaver på arbeidsplanen. Altså kan det virke som om lærerne har et visst utviklingspotensial innenfor hovedområdet ”Språklæring” i K06, som ifølge Gjørven er én av grunnpilarene i en praktisk tilnærming (Gjørven 2005-1: 42).

5.5 Praktisk tilnærming og kultur-/dannelsesaspektet

Flere av lærerne fremhever at innsikt i kultur – eller danning – er en viktig del av det å kommunisere, og derfor må inkluderes i den praktiske tilnærmingen (jf. Gjørven og Trebbi 2004). Eksempelvis nevnes høflighet som en essensiell del av den interkulturelle kompetansen: ”*Det å lære å hilse, det er jo praktisk, og det er jo lurt å kunne. Det å vite at man bruker høflig tiltale i mye større grad enn det vi gjør her...*” (Gro). Gro mener også at det absolutt er en forbindelse mellom praktisk tilnærming og kultur fordi ”*kommunikasjon handler jo om samhandling, og hvis man skal bli god på det, så er det viktig å kjenne til kulturen. [...] Hvordan forventes det at du oppfører deg i dette landet? [...] Hvorfor gjør de sånn? Hvorfor takker de ikke for maten? [...] Hvorfor sier alle unnskyld når de går forbi deg på gata?*”. Kulturaspektet kan desuten bidra til å skape ekstra motivasjon hos elevene til å lære språket, derfor er musikk, mat, billedkunst og film fra fransktalende land, samt det at elevene får vite noe om fransk ungdoms hverdagsliv, blant temaer lærerne tar opp i timene (Lise og Kari). Julie trekker også inn kultur i form av språkhistorie/etymologi når elevene jobber med vokabular. Eksempelvis fokuserer hun på sammenhengen mellom franske og engelske ord.

⁶ F.eks. i hvilken grad de har nådd et mål på læreplanen.

⁷ F.eks. hva slags typer oppgaver de liker å jobbe med, hva de har lært mest/minst av, hva læreren kunne ha gjort annerledes osv.

5.6 Praktisk tilnærming og ulike arbeidsmåter og -midler. Utvidelse av læreboka gjennom digitale hjelpemidler

For å få en praktisk tilnærming til kulturbiten i fremmedspråkopplæringen mener alle lærerne det er stor nytte i det å bruke digitale hjelpemidler. Det kan ta lang tid før elevene faktisk får reist til målspråklandet og opplevd kulturen der, og da kan en tur til Provence på Internett være et godt alternativ: IKT ”gir tilgang til landet, på en måte” (Marie). Samtidig ser de på Internett som en gullgrube for autentiske tekster⁸, vokabular- og grammatikktrening (inkludert uttale), og Marie nevner at hun alltid legger ut relevante digitale lenker til elevene på arbeidsplanen deres. Dessuten kan elevene, som nevnt, gjøre film-/lyddopptak for å dokumentere sin kommunikative kompetanse, eller lage digitale bilder som de beskriver ved hjelp av målspråket (Anne). Imidlertid blir ikke tilnærmingen mer praktisk bare ved at elevene sendes ut på Internett: Arbeidet må forberedes nøye ved at læreren velger ut én eller noen få relevante nettsadresser, samtidig som man bør ”gå opp løypa” og gi elevene konkrete mål og oppgaver å jobbe med: ”Du må nesten gjøre det i forkant for å vite at det her skal ha noe for seg. Det må være på et så enkelt nivå” (Gro).

Bruk av digitale hjelpemidler kan altså være med på å utvide læreboka når det gjelder målspråkets kultur og struktur. Likevel innrømmer flertallet av lærerne at en så ”åpen” læreplan som K06 gjør at læreboka blir et viktig bidrag i undervisningen – og dermed for hvordan de tolker praktisk tilnærming – i det de kaller den både ”dirigerende” og ”en god støtte” (jf. Kari, Julie og Lise, Gjorven 2005-1 og Simensen 2005). Dette betyr ikke at lærerne går gjennom læreboka fra perm til perm, men at de bruker temaer, tekster, bilder og oppgaver de finner der som støtte og utgangspunkt for planlegging og gjennomføring av undervisning: ”Boka er jo et verktøy, så det er jo ikke slik at læreren bare bruker den, men vi plukker jo ut det som passer til det vi skal lære og...” (Lise). Dessuten bruker elevene, som nevnt, ofte bilder og tekster fra læreboka som inspiratorer for sin egenproduksjon.

5.7 Praktisk tilnærming og bilingval undervisning

En annen måte å utvide franskfaget på er å samarbeide med og trekke inn andre fag i undervisningen, med inspirasjon fra bilingval undervisning (jf. Simensen 2002). De intervjuede lærerne har ikke mye erfaring med en slik tilnærming til språkopplæring og relaterer den ikke umiddelbart til praktisk tilnærming. Men de nevner f.eks. arbeid med språkstrukturer og vokabular på tvers av språkfagene⁹, at man kan ta med seg temaer fra eksempelvis samfunnsfagene inn i franskklasserommet og lese tekster om for eksempel Napoleon, den franske revolusjonen eller aktuelle hendelser i fransktalende land, man kan ha gym med instruksjoner på fransk, lage mat på heimkunnskapen etter

---

⁸ Autentiske tekster inkluderer både muntlige og skriftlige tekster, slik som f.eks. nyhetssendinger og værmeldinger.

⁹ F.eks. ved å fokusere på transparente ord, understreke likhetene mellom målspråket og morsmålet eller engelsk etc.

franske oppskrifter, ha sangworkshop der elevene lærer å synge sanger på både tysk, fransk og spansk, lære elevene de franske ordene for matematiske figurer osv.

Men de synes det høres problematisk ut å fortelle om for eksempel fransk kultur og historie på fransk da elevene normalt har for lite øvelse i å forstå franske tekster. Dessuten avhenger mye av hvor motiverte elevene er. De fransklærerne som også underviser i andre fag, trekker gjerne inn litt ekstra der om den franske kulturen dersom det er relevant for tematikken (Anne). Ofte er imidlertid ikke hovedproblemet å trekke andre fag inn i fransktimene, men å finne lærere i andre fag som er interessert i et tverrfaglig samarbeid med fremmedspråklærerne: *”Jeg tror det er en viss redsel i en sånn lærerkollegium om alt det som har med fremmedspråk å gjøre på grunn av mestring, rett og slett. [...] Hvis det har noe med fremmedspråk å gjøre, da blir det veldig vanskelig”* (Marie). Men dette kan det kanskje bli en forandring på dersom faget opplever en statusheving i skolen nå som det skal telle på lik linje med andre fag ved opptak til videregående skole?

6 Veien videre

6.1 Oppsummering

Slik det fremgår av de gjengitte intervjuene, ser det altså ut til at lærerne er rede til å påta seg ansvaret den nye læreplanen K06 med forarbeider pålegger dem i forhold til det å fylle praktisk tilnærming med innhold. Imidlertid ser de ikke at den praktiske tilnærmingen vil medføre de helt store forandringene i deres undervisningshverdag. De har jo allerede drevet med ulike former for praktisk tilnærming i sitt arbeid etter L97. For dem består nok derfor det ”nye” heller i å få et mer bevisst forhold til egen praksis enn i å endre sin tilnærming til franskfaget totalt.

Skal man kunne snakke om en tendens basert på de fåtalls artikler som er skrevet om praktisk tilnærming i fremmedspråksdidaktikken og de seks lærerintervjuer jeg har gjennomført, må det være at man i stor grad forstår begrepet som ”bruk av språket”. Og at denne språkbruken først og fremst blir fortolket som muntlig, og da primært forberedt muntlig produksjon. Videre synes både praktikere og teoretikerne å se på språkbruk fra et nytteperspektiv, slik at klasseromsaktivitetene på realistisk vis skal forberede elevene på å kunne anvende språket i møtet med målspråkløndene og -kulturen. I denne forbindelse mener lærerne at automatisering av visse formuleringer og av vokabular ikke lenger bør være ”fy-ord”, men snarere må ses på som en nødvendig del av det å lære et språk. Dessuten krever det faktum at elevene i stadig større grad reiser og treffer på folk fra andre kulturer, at kulturkomponenten, inkludert høflighet, må være en viktig del av å lære et nytt språk.

Samtidig innrømmer lærerne at selv om de har en del egne ideer for hvordan de kan stimulere elevenes språkbruk og inkludere IKT samt andre fag i undervisningen, har

lærebokens vektlegging av de fire ferdighetene (lytte, lese, skrive, snakke), arbeidsmåter og tematikk mye å si for hva som faktisk skjer i timene, og dermed for hvordan den praktiske tilnærmingen forstås i praksis. Dette kan muligens skyldes at de samarbeider lite med kollegene i planlegging av undervisningen og når de skal fortolke hva som ligger i en praktisk tilnærming. Lærerne kan også jobbe ytterligere med å inkludere læreplanens hovedområde ”språklæring” i fremmedspråkene. Selv om elevene blir inkludert i undervisningen i form av temavalg og arbeidsmåter, har ikke lærerne kommet så langt at elevene får være med på hele prosessen fra det å selv sette seg mål og velge seg arbeidsmåter og til slutt vurdere arbeidsprosesser og resultat.

Kort fortalt synes altså de seks intervjuede fransklærernes refleksjoner i stor grad å stemme overens med fagdidaktikernes forståelse av praktisk tilnærming og de synes selv å oppfatte undervisningen sin som praktisk, blant annet fordi de lar elevene bruke målspråket på ulike måter.

6.2 Mulige tiltak

Basert på lærerintervjuene kan man blant annet skissere følgende mulige tiltak for å styrke kompetansen til norske fremmedspråklærere i ungdomsskolen:

- Etter- og videreutdanning: Selv om praktisk tilnærming har vært introdusert til lærerne gjennom diverse EVU-kurs, har langt fra alle fremmedspråklærerne fått eller benyttet seg av anledningen til å delta på slike samlinger. Dermed er det viktig at man fortsetter denne skoleringen slik at et stadig større antall lærere får et bevisst forhold til den praktiske tilnærmingen. Dessuten er lærernes egen muntlige kompetanse en viktig forutsetning for at elevene skal kunne utvikle sin muntlige bruk av språket. Derfor bør skoleringen ha et særlig fokus på muntlig bruk av språket og det å introdusere virkelighetsnære kommunikasjonssituasjoner i klasserommet.

- Bruk av læreverker: Enten lærerne bruker nye eller gamle læreverker, er det viktig at de har en kritisk holdning til disse og stadig vurderer i hvilken grad oppgavene, tekstene og bildene som presenteres der underbygger en praktisk tilnærming eller ei. De bør også jobbe videre med å utvide læreverkene ved å trekke inn bruk av digitale hjelpemidler. Dessuten er det viktig at det arbeides bevisst med elevenes interkulturelle kompetanse og med språklæringskomponenten.

- Kollegasamarbeid: For å få en videre og mer bredspektret forståelse av praktisk tilnærming er det viktig med samarbeid både fremmedspråklærere imellom, med norsk- og engelsklærere og med kolleger i andre fag. Kommunikasjon på andre språk er jo viktig innenfor de fleste fagområder, samtidig som det er aspekter fra andre fag som er nyttige å kunne trekke inn i fremmedspråkundervisningen. Dessuten har man mye å lære på tvers av faggrensene med hensyn til bruk av IKT i undervisningen. I og med at muntlig kommunikasjon anses som en kjernekomponent i praktisk tilnærming,

er det viktig at skolene gjør det mulig å jobbe med denne også i større elevgrupper, for eksempel ved å ha tilgjengelige grupperom og ekstra lærerressurser slik at elevene av og til kan jobbe i mindre grupper.

6.3 Flere utfordringer

Hovedformålet med denne undersøkelsen var å kartlegge ungdomsskolelæreres forståelse av praktisk tilnærming (i teori og i praksis) sett i lys av fremmedspråksdidaktisk teori og læreplaner. Tar man utgangspunkt i disse seks fransklærernes uttalelser, ser det ut til at fremmedspråklærerne generelt kan arbeide ytterligere med å bringe målspråket inn i fremmedspråkklasserommet, særlig i form av lærerens og elevens muntlige bruk av språket, og det å utvide læreboka gjennom bruk av digitale læremidler. Imidlertid, ser man på praktisk tilnærming som et forsøk på å styrke formålet om en tilpasset opplæring, bør man kanskje trekke fram arbeidet med K06' hovedområde "Språklæring" som selve hovedutfordringen for fremmedspråklærerne. Det at elevene opparbeider seg bedre innsikt i egen læring, er nemlig et kjerneområde både for at de skal bli bedre språkbrukere og for at undervisningen eller tilnærmingen i faget skal kunne oppfattes som praktisk av den enkelte elev.

For at elevenes innsikt i egen språklæring skal øke, holder det ikke at de får velge hvilke gloser de skal lære til et stykke i læreboka, hvilken fransktalende mediepersonlighet de skal skrive om eller hvilke grammatiske strukturer klassen som helhet bør arbeide videre med. Hovedområdet "Språklæring" i K06 innebærer nemlig mye mer enn dette:

Hovedområdet språklæring omfatter innsikt i egen språklæring og språkbruk. Å utvikle evnen til å bruke hensiktsmessige læringsstrategier, som å definere egne læringsbehov, formulere mål, velge arbeidsmåter, bruke hjelpemidler og vurdere arbeidsprosess og måloppnåelse individuelt og i samarbeid med andre, vil kunne øke læringsutbyttet i faget (K06: 98).

Som det understrekes her, innebærer "Språklæring" det at elevene opparbeider en større innsikt i egen læring og utvikler egne læringsstrategier samtidig som de lærer språket. Dette reflekterer både Holecs arbeid innenfor området elevautonomi og fokuset på språklæringskompetansen i *Framework* (jf. Gjørven og Johansen 2007: 19).

I og med at K06 er en såkalt rammeplan uten metodiske føringer for arbeidet med fremmedspråkene i klasserommet, kan det være fare for at lærerne oppfatter læringsstrategier som et nytt "undervisningsobjekt", det vil si at de forteller elevene hva som er å oppfatte som gode læringsstrategier, i stedet for at elevene får utvikle dem selv gjennom egne lærings erfaringer (idem: 20). Gjørven og Johansen mener at en praktisk tilnærming vil bidra sterkt til at elevene får lærings erfaringer som gjør dem i stand til

å sette seg egne læringsmål, velge arbeidsmåter og til slutt vurdere egen måloppnåelse og arbeidsprosess:

Erfaring med en språklæring som i stor grad er basert på en abstrakt, teoretisk tilnærming vil ikke gi elevene gode nok muligheter til å reflektere over hva språklæring kan være for dem. Når det derfor står at elevene skal utnytte kilder for autentiske tekster, ligger det implisitt i dette at elevene får møte autentiske tekster der tilnærmingen er kommunikativ og praktisk, der elevenes evne til å forstå slike tekster bygger på utviklingen av deres forståelsesstrategier (idem: 21).

Mer konkret kan følgende elementer være avgjørende for utviklingen av elevenes språklæringskompetanse: For det første er det viktig at læreren sørger for at forestillinger om språklæring blir synliggjort gjennom *metasamtaler* i klasserommet, for det andre må læreren tilby en *åpen undervisning* som gir elevene mulighet til å lære på sin egen måte, og for det tredje må elever og lærer *evaluere* undervisning og læring for å utvikle innsikt i språklæring (idem). Selv om elevenes språklæring har utgjort en del av læreplanene fra siden M74, indikerer likevel intervjuene i denne rapporten at lærerne har et stykke igjen å gå før språklæring anses som en naturlig del av praktisk tilnærming og tilpasset opplæring. Derfor er det viktig at man i førstegangs- og EVU-utdanning av fremmedspråklærere fortsetter å fokusere nettopp på språklæringsbiten av praktisk tilnærming.

Ettersom verken læreplaner, andre styringsdokumenter eller fagdidaktisk teori bidrar mye til fortolkningen av praktisk tilnærming, blir fremmedspråklærernes forståelse av dette desto viktigere. For å kartlegge lærernes forståelse av praktisk tilnærming ytterligere, og for derved å få større innsikt i hvilke etter- og videreutdanningsbehov fremmedspråklærerne har, sendte undertegnede ut en landsomfattende spørreundersøkelse om praktisk tilnærming til et større antall av landets fremmedspråklærere på ungdomstrinnet i januar 2008. Resultatene av spørreundersøkelsen vil bli publisert i doktorgradsavhandlingen til undertegnede som vil bli ferdigstilt i løpet av årsskiftet 2009/2010.

7 Litteratur

Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Internett 16.03.2007: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf

Drew, I. (2004). "Comparing primary English in Norway and the Netherlands" i *Språk og språkundervisning* 2/04.

- Gjørven, R. & T. Trebbi (2004). "Annet fremmedspråk i grunnskolen – fra stygg andunge til svane?" i *Bedre skole* 2/04: 80-88.
- Gjørven, R. (2005-1). "2. fremmedspråk som et obligatorisk fag på ungdomstrinnet – utfordringer og fallgruver" i *Språk og språkundervisning* 1/05: 41-43.
- Gjørven, R. (2005-2). "Hva betyr praktisk tilnærming i praksis?" Innlegg EVU-kurs, Romerike, 29.08.2005.
- Gjørven, R. & S. Johansen (2007). "Hovedområdet og kompetansemålet Språklæring i Læreplan i fremmedspråk LK06" i *Språk og språkundervisning* 2/07.
- Heimark, G. E. (2007). "Fagdidaktikk og fremmedspråksdidaktikk. Et forsøk på å plassere 2. fremmedspråk i et fagdidaktisk perspektiv" i *Acta Didactica Norge*, 2007. Internett 25.01.2008: <http://adno.no/index.php/adno/article/view/15/70>
- Heimark, G. E. (2007). "Hvordan forstå praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? Noen betraktninger fra fagdidaktikk- og praksisfeltet" i *Språk og språkundervisning* 2/07.
- Henriksen, T. L. (2004). *Begynnerbøker i fransk fra 1896 til 1974. A. Trampe Bødtker og Sigurd Høst*, Lærebog i fransk for begyndere og dens arvtagere. *Innhold, tekststrategier og iscenesettelser*. Dr.philos.-avhandling. Det historisk filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo. Unipub: Oslo.
- Hufeisen, B. & G. Neuner (2005). *Mehrsprachigkeitskonzept – Tertiärsprachenlernen – Deutsch nach Englisch*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) (1996). *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen*. Nasjonalt læremiddelsenter (L97).
- Kunnskapsdepartementet (KD) (juni 2006). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*. Midlertidig utgave. Utdanningsdirektoratet: Oslo (K06).
- Kunnskapsdepartementet (KD) (2006). "Formål" i *Læreplan i fremmedspråk – programfag i studiespesialisierende utdanningsprogram*. Internett 25.01.2008: http://www.utdanningsdirektoratet.no/templates/udir/TM_Læreplan.aspx?id=2100&laereplanid=215159 (K06-2).
- Kunnskapsdepartementet (KD) (2007). *Strategiplan. Språk åpner dører. Strategi for styrking av fremmedspråk i grunnopplæringen 2005-2009*. Revidert utgave januar 2007.
- Robson, C. (2002). *Real World Research*. 2. utg. Blackwell publishing: UK/USA/Australia.
- Simensen, A. M. (2002). "To fluer i en smekk: Historie på tysk, heimkunnskap på engelsk, musikk på fransk?" i *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* 1/02.

- Simensen, A. M. (2003). "Fremmedspråkopplæringen ved et veiskille" i *Norsk Pedagogisk Tidsskrift. Fag, didaktikk og pedagogikk*, 3-4/03: 97-103. Universitetsforlaget: Oslo.
- Simensen, A. M. (2005-1). "Obligatorisk 2. fremmedspråk: En kjempeutfordring" i *Uniped*, årgang 28, 1/05: 4-9.
- Simensen, A. M. (2005-2). "Fremmedspråklærerens nye rolle: Frigjort og med større faglig og undervisningsmetodisk myndighet ved målstyring?" i *Språk og språkundervisning* 2/05: 4-7.
- Utdanningsdirektoratet (2007). *Språkpermer*. Internett 31.07.2007: <http://skolenettet.no/templates/Page.aspx?id=25927> (Udir.)
- Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) (2003-2004). *Stortingsmelding nr. 30. (2003-2004) Kultur for læring*. Akademika AS: Oslo.

Annet:

Transkripsjoner av intervjuer med seks fransklærere ved ungdomsskoler i Oslo og Akershus foretatt høsten 2006.

8 Vedlegg

Intervju: praktisk tilnærming i annet fremmedspråk

a. Bakgrunnsinformasjon – utdanning, undervisningserfaring

1. Type skole (kun ungdomsskole? Barne- og ungdomsskole?):
 Cirka antall elever: _____ Antall paralleller pr. trinn: _____
2. Hvilke(t) fag har du i fagkretsen?
3. Hvilke(t) "2. fremmedspråk"¹⁰ underviser du i nå?
4. Hvilke(t) andre "2. fremmedspråk" har du evt undervisningskompetanse i?
 Evt. årsak dersom du ikke underviser i alle fremmedspråkene du har undervisningskompetanse i:
5. Hvilken utdanning har du i fremmedspråket/-ene du underviser/har undervist i? Har du evt. noe etterutdanning av betydning for 2. fremmedspråk? Evt. hvilken?
 Har du annen kompetanse av betydning for 2. fremmedspråk? Evt. hvilken? (for eksempel utenlandsopphold, familieforhold, morsmål ...)?
6. På hvilke(t) trinn underviser du i fremmedspråket/-ene?
7. Hvor lenge har du undervist i 2. fremmedspråk?

¹⁰ Ifølge et rundskriv fra Kunnskapsdepartementet av 16/2-2006 inngår ikke lenger engelsk blant fremmedspråkene.

b. Praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk

1) Kan du fortelle litt om forrige fransktime du hadde med elevene (evt. en typisk fransktime der du underviser)? (aktiviteter/arbeidsmåter? Hva gjør/gjorde lærer? Elever?)

2) Selv om fremmedspråkene i over 100 år har hatt en praktisk *målsetning* (jf. fransk-professor Johan Storm), dvs. at elevene skal bli i stand til å kommunisere på fremmedspråket, er det først nå at det fra politisk hold understrekes at også *tilnærmingen* til faget fremmedspråk skal være *praktisk*. Praktisk tilnærming er et begrep som i forhold til undervisningen i 2. fremmedspråk ble innført i Stortingsmelding 2003-2004, et av forarbeidene til den nye læreplanen K06: ”Opplæringen i 2. fremmedspråk må gis en mer fleksibel og praktisk tilnærming”. I forbindelse med dette lurer jeg på: Er det noe i beskrivelsen av timen over som du synes kan passe med slik du forstår Stortingsmeldingens begrep praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? Hva og hvorfor?

3) I hvilken sammenheng/når hørte du første gang begrepet praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? Hva tenkte du da det betydde? Hvilke faktorer har senere bidratt til din forståelse av begrepet? (skolens ledelse, kolleger, K06, Stortingsmelding 30, annet, f.eks. EVU-kurs, innspill fra universitet eller høyskole, media, ...)

4) Hvis du skal tenke litt høyt: Hvordan forstår du/hva legger du nå i begrepet praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? I hvilken grad har du endret oppfatning av begrepet siden du første gang så/hørte det? Noen ser på praktisk tilnærming som en kontrast til en teoretisk tilnærming i faget. Hva mener du er hovedforskjellene på en teoretisk og en praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk?

5) Hvorfor tror du man nå oppfordrer til praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? Hvilken forbindelse ser du mellom kravet om praktisk tilnærming og prinsippet om tilpasset opplæring og motivasjon?

6) I hvilken grad mener du det er noen forskjell mellom det å ha en praktisk tilnærming i engelsk og i 2. fremmedspråk? Tror du for eksempel lettere det er lettere å ha en praktisk tilnærming i engelsk? Evt. hvorfor/hvorfor ikke?

7) **Læreplaner** og praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk:

a) I hvilken grad har du satt deg inn i den nye læreplanen (K06) i forhold til 2. fremmedspråk? På hvilke(n) måte(r) føler du at den nye læreplanen – K06 – kan hjelpe deg med/legger føringer for hvordan du tolker begrepet praktisk tilnærming (jf. målformuleringer, hovedområder og vurderingsform)? Hva tror du den muntlige eksamens-

formen på 10. trinn vil ha å si for ungdomsskolelæreres forståelse av praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? I hvilken grad tror du kravet om en praktisk tilnærming i faget har betydning for hvordan man tester elevene i faget? Hvilken betydning har det eventuelt mht. hvordan du lager prøver og hvilke emner du tester? Eksempler?

b) Dersom du tenker tilbake på den forrige læreplanen, L97, i hvilken grad mener du den beskriver en praktisk tilnærming, slik du forstår begrepet? (Eksempler?) Hvordan kan den eventuelt bidra til fortolkningen av praktisk tilnærming?

c) Hvor mener du hovedforskjellen(e) mellom L97 og K06 ligger? Er for eksempel begge planene like spesifikke mht arbeidsmåter i faget? Hvilken plan synes du det er lettest å forholde seg til? Hvorfor?

d) Hvilke fordeler ser du evt med den nye læreplanen K06 i forhold til 2. fremmedspråk? Og ulemper?

8) Praktisk tilnærming i praksis. Franskklasserommet:

a) Hvordan mener du den ”praktiske tilnærmingen” kan realiseres i franskundervisningen? Kom med eksempler på arbeidsmåter/aktiviteter i franskklasserommet som du mener er eksempler på en praktisk tilnærming! (velg om du vil snakke om eget klasserom eller andres) (Hva gjør elevene? Hva gjør læreren? Hvilken type arbeidsstoff og -midler bruker man, hvor hentes de fra? (tekster – lærebok, tekstenes autentisitet? Lyd/bilde? IKT? Språkpermen?)

b) På hvilke måter har kravet om praktisk tilnærming hatt konsekvenser for din undervisning i 2. fremmedspråk? Hvilke endringer har evt vært nødvendige? (f.eks. mht tilpasset opplæring, lærers bruk av fremmedspråket, arbeidsmidler og -måter, vurderingsformer, autonomi/metalæring)

c) I hvilken grad har læreverket/læreboka betydning for hvordan du tolker praktisk tilnærming?

d) Hvilken forbindelse ser du mellom læreplanens (K06) fokus på ”bruk av språket” og praktisk tilnærming? Hva legger du i ”bruk av språket”? (muntlig vs skriftlig, produksjon vs forståelse) Inkluderer det for eksempel dialogtrening? Når og hvordan bruker du som lærer målspråket (fransk) i timene? (Hvorfor?) Når/hvordan bruker elevene fransk? Begrunnelse?

e) I hvilken grad er det, slik du ser det, rom for grammatikk eller det å lære *om* språket i en praktisk tilnærming? Hvordan kan man gjøre dette i franskklasserommet?

f) I hvilken grad er det rom for systematisk innlæring av vokabular i en praktisk tilnærming? Hvordan kan man evt jobbe med vokabular innenfor en praktisk tilnærming?

g) Hvilket forhold mener du det er mellom praktisk tilnærming og kulturkomponenten i franskfaget? (inter-/sosiokulturell kompetanse og kommunikasjon med folk på målspråket, f.eks. høflighet, skikk og bruk, kan være avgjørende for om man forstår og blir forstått) Hvilke kulturaspekter mener du er spesielt viktig å inkludere i forhold til praktisk tilnærming?

h) ”Bruk av digitale verktøy” er spesielt nevnt i den nye læreplanen i forhold til 2. fremmedspråk. På hvilken måte mener du dette kan bidra til å gjøre tilnærmingen til

faget mer ”praktisk”? (Internett-tilgang til autentiske tekster – skriftlige og muntlige, mht. tilpasset opplæring (nivå/metode), elevautonomi, elevkommunikasjon med folk på målspråket/maillkontakt, tilgang til informasjon om målspråklandet...?) Kom gjerne med eksempler fra eget klasserom!

i) ”Språklæring” – dvs. elevenes ”innsikt i egen språklæring og språkbruk” – er et av hovedområdene i K06. Hvilken forbindelse ser du mellom ”språklæring”/ elevautonomi og praktisk tilnærming? (læringsstrategier, mål – fremgangsmåte – vurdering)?

j) Praktisk tilnærming og bilingval undervisning: Hvilke muligheter ser du for å kunne inkludere andre fag og emner i franskundervisningen nå som man skal ha en praktisk tilnærming i faget? (f.eks. historie, heimkunnskap, kunst og håndverk o.l. på fransk) På hvilke(n) måte(r) kan praktisk tilnærming ha noen betydning for tverrfaglig samarbeid?

k) I forhold til læringssyn/språklæringssyn: Det finnes ulike måter å se på hvordan man lærer et fremmedspråk. Hvordan mener du språklæring skjer hos elevene? (individuell prosess? i fellesskap/i samspill med andre? Går det mer eller mindre av seg selv/ubesværet dersom man får nok input – eller skjer det gjennom en aktiv, bevisst prosess fra elevens side, jf. mellomspråk?) Hvilke(t) av læringssyn mener du best lar seg kombinere med praktisk tilnærming? Hvorfor?

l) Hvilke rammefaktorer mener du må være til stede for å kunne drive en praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? (f.eks. mht. undervisningslokale, gruppestørrelse, tilgjengelig undervisningsmateriale/lærestoff, mulighet til å supplere materiale og arbeidsmåter, tilgang til IKT/pc-er for deg og elevene ...) I hvilken grad føler du andre behov i forhold til rammefaktorene nå enn tidligere? Eksempler? I hvilken grad føler du rammefaktorene er til stede for en praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk på din skole? Hva er bra, hva kunne evt. vært bedre?

9) Oppsummert: Hvilke nye muligheter ser du i det å skulle tilby elevene en praktisk tilnærming i 2. fremmedspråk? Hvilke utfordringer ser du (evt.)? Hvilke styrker og svakheter har du mht å gjennomføre en slik tilnærming til faget?

10) På hvilke måter tror du elevene dine opplever franskundervisningen annerledes nå enn før kravet om en praktisk tilnærming ble innført? I hvilken grad tror du man kunne oppnå samme praktiske språkferdighet (mål) el. kommunikative kompetanse med tidligere tilnærminger til faget som med den ”praktiske tilnærmingen”?

11) I hvilken grad har du følt en holdningsendring på din skole mht. 2. fremmedspråk etter innføringen av en praktisk tilnærming i faget? Blant elever? Kolleger? Ledelse?

Publikasjoner i serien FOKUS PÅ SPRÅK

- 1/2007 Kåre Solfjeld: *Andre fremmedspråk på ungdomstrinnet – med praktisk tilnærming. Rapport fra en intervjuundersøkelse.*
- 2/2007 Magne Dypedahl: *Interkulturell kompetanse og kravet til språklæreren.*
- 3/2007 Glenn Ole Hellekjær: *Fremmedspråk i norsk næringsliv – engelsk er ikke nok!*
- 4/2007 (spesialutgave) Andre Avias, Line Engstrøm og Rolf Tobiassen: *Fransk i verden.*
- 5/2007 (spesialutgave) Atle Grønn: *Russisk i verden.*
- 6/2008 (spesialutgave) Godrun Gaarder: *Hvorfor lære tysk?*
- 7/2008 (spesialutgave) Øyunn Rishøi Hedemann: *Spansk i verden.*
- 8/2008 (spesialutgave) Kathrine Antonsen Vadøy: *Tysk i verden.*
- 9/2008 (spesialutgave) Aud Marit Simensen: *Engelsk i verden.*
- 10/2008 Gunn Elin Heimark: *Praktisk tilnærming i fremmedspråkundervisningen. Rapport fra en intervjuundersøkelse.*

Retningslinjer for manus til FOKUS PÅ SPRÅK
ligger ute på www.fremmedspraksenteret.no

For bestilling kontakt:

Fremmedspråksenteret

Høgskolen i Østfold, 1757 Halden

Telefon: 69 21 58 30   Telefaks: 69 21 58 31

E-post: info@fremmedspraksenteret.no

Fokus på språk. 10/2008

© Gunn Elin Heimark / Universitetet i Oslo / Fremmedspråksenteret 2008

ISBN: 978-82-8195-018-4 (trykket) 978-82-8195-019-1 (på nett)

ISSN: 1890-3622

www.fremmedspraksenteret.no

Praktisk tilnærming i fremmedspråkundervisningen

Gunn Elin Heimark er stipendiat i fremmedspråksdidaktikk ved Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo. Hun presenterer her en analyse av et begrep som står sentralt i Kunnskapsløftet: ”praktisk tilnærming” i fremmedspråkundervisningen. Vi får vite hvordan seks fransklærere i ungdomsskolen tolker begrepet og omsetter det i praksis. Heimark analyserer også hvordan begrepet er forklart i faglitteraturen og i læreplanen. Hun kommer avslutningsvis med forslag til tiltak som kan bidra til en mer enhetlig forståelse av praktisk tilnærming, og dermed til en styrking av fremmedspråkundervisningen.